

Rizika pěstování cukrové řepy a jejich krytí komerčním pojištěním

RISKS OF SUGAR BEET GROWING AND THEIR COVERAGE BY COMMERCIAL INSURANCE

Nikola Straková – Masarykova univerzita

V posledních letech v Česku zaznamenáváme extrémní výkyvy počasí, šíření nebezpečných chorob polních plodin a přemnožení některých druhů škůdců. Tyto skutečnosti výrazně ovlivňují české zemědělství. V tomto článku se budeme věnovat eliminaci rizik působících na zemědělskou produkci a zhodnotíme současné možnosti krytí těchto rizik ze strany komerčních pojišťoven.

V uplynulých letech 2017 a 2018 (také 2019), stejně jako v dřívějších letech, neodpovídalo časové a prostorové rozmístění teplot a srážek klasickému rytmu roku – jaro, léto, podzim a zima. Konstatuje to mj. i Ministerstvo zemědělství v situační a výhledové zprávě zaměřené na cukr a cukrovou řepu. Rok 2017 pokračoval v trendu posledních let typických „horkou“ a suchou zimou a mokrým podzimem. Výrazně abnormální byl z pohledu teploty. Průměrná teplota byla 8,6 °C, což je o 0,7 °C více oproti dlouhodobému průměru. Výkyvy teplot začaly nadprůměrně mrazivým lednem (průměr -5,6 °C), přešly do horkého a suchého února a března (s odchylkou od normálu +2,3 °C) a postupně teplota rostla až do srpna, který byl nejteplejším měsícem roku (průměr +18,8 °C s odchylkou +1,5 °C). Z krajů byl nejvíce teplotně abnormální Jihomoravský kraj (odchylka +0,9 °C) (1).

Z pohledu pěstování cukrové řepy se může zdát teplejší počasí výhodou, ne vždy tomu tak ale je. Setí cukrovky obvykle

probíhá na přelomu března a dubna, přičemž výsev do velmi suché půdy není ideální. V roce 2017 naštěstí porosty zachránil dubnové deště a úroda vzešla. Další sucha v květnu a v červnu zpomalila vývoj porostu řepy, ten byl díky červencovým srážkám opět zachráněn. Sušší srpen poté už jen napomohl k tvorbě cukru, který se v řepě udržel až do sklizně (1).

Srážkově byl rok 2017 celkově normální. Nenormální byl z hlediska rozložení srážek v průběhu roku. Nejvíce přšelo v červenci (90 mm) a říjnu (81 mm), naopak nejméně v únoru a v květnu (pouze 63 % normálu). Celkový roční úhm srážek zachránil až podzim. Deště pokračující od září až do prosince velmi zkomplikovaly sklizeň řepy. Srážky zkomplikovaly sklizeň, předčištění i odvoz řepy. Zvýšily náklady na naftu (2–2,5× vyšší spotřeba oproti normálu) a v oblastech s těžší půdou oddálily sklizeň až do prosince a ledna, než půda zmrzla a sklizeň mohla proběhnout a řepu bylo také možné očistit (1).

Dramatické počasí pokračovalo i v roce 2018. Opakovalo se opět velmi suché jaro jen s nahodilými a místními srážkami. V letních měsících už měla vysoká teplota bez srážek velmi negativní účinky na zdraví a vegetaci rostlin řepy (1).

Ministerstvo zemědělství vyplácí za suchem postižené tržní plodiny kompenzace. Z počtu obdržených žádostí o výplatu odškodného hodnotí ministr zemědělství Toman sucho v roce 2018 jako mimořádné (2).

Tab. I. Sazba podpory – podprogram pojištění plodin (5, 6)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Sazba podpory (%)											
Ostatní plodiny	35	50	50	47	17	18	18	50	37	40	42	45
Speciální plodiny	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	55	58

Tab. II. Předepsané pojistné – podprogram pojištění plodin (5)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Předepsané pojistné (tis. Kč)										
Ostatní plodiny	611 494	535 057	580 159	697 324	707 239	689 091	676 831	635 835	630 197	657 434	619 380
Speciální plodiny	157 934	177 319	199 212	181 317	205 945	220 347	238 423	245 854	231 413	274 140	335 307

Tab. III. Nabídka pojištění plodin v zemědělských pojištěních od jednotlivých pojišťoven v ČR (pouze členové ČAP) (7)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Nabídka pojištění plodin										
Allianz					×	×	×	×	×	×	×
Česká pojišťovna	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
ČSOB	×				×	×	×	×	×	×	×
Generali pojišťovna	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
HVP	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Kooperativa				×	×	×	×	×	×		
Počet pojištění	4	3	3	4	6	6	6	6	6	5	5

Tab. IV. Pojištění plodin a lesů (7)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Předepsané smluvní pojistné dle metodiky ČAP (tis. Kč)										
Česká pojišťovna	655180	587693	629532	714754	715524	678142	646011	631380	615407	639547	640820
Allianz	0	0	0	0	0	0	0	58527	87753	132140	156822
Generali pojišťovna	135756	131306	137764	174128	184743	189132	171686	166611	118087	120091	124202
ČSOB	0	0	0	0	1186	1347	18094	5396	40766	66848	80775
HVP	32035	24658	29431	30606	32826	42248	44836	12656	15259	22214	27953

V tiskové zprávě z března 2018 ministr Milek uvedl zájem na tom, aby se co nejvíce zemědělců pojistilo proti rizikům, které v současné době nabízejí komerční pojišťovny. Zároveň uvedl, že si je vědom existence rizik, které komerční pojišťovny nekryjí. Mezi ně patří například extrémní sucho (to není pravda, viz dále), mrazy nebo mimořádné srážky. K eliminaci těchto komerčně nepojistitelných rizik by mělo sloužit vytvoření Fondu těžko pojistitelných rizik (dále jen FTFR).

Současný ministr zemědělství Miroslav Toman uvádí jako začátek možného fungování FTFR nejdříve rok 2021. Do té doby bude dále přetrvávat nesystémové řešení pomoci zemědělcům v případě sucha v podobě příspěvků schvalovaných vládou (3).

Sucho (vedle krupobití, mrazu, poškození škůdci a splavení) je zařazováno mezi hlavní rizika nejen českého zemědělství. Bývá označováno jako nepojistitelné riziko, ale již několik let tomu tak není. Agra pojišťovna pojištění proti nebezpečí sucha nabízí a od roku 2020 toto pojištění rozšiřuje o další plodiny (4).

Státní podpora pojištění

Od roku 2004 v České republice probíhá program Podpora pojištění (Eliminace rizik zemědělského a lesnického podnikání). Cílem programu je zpřístupnit pojistnou ochranu širokému okruhu zemědělců a tak zajistit jejich podnikatelské aktivity proti nepředvídatelným rizikům. Podpora spočívá v kompenzaci pojistného vyplaceného zemědělcem za zemědělské pojištění s cílem dosáhnout tak vyšší propojitelnosti. Program obsahuje dva

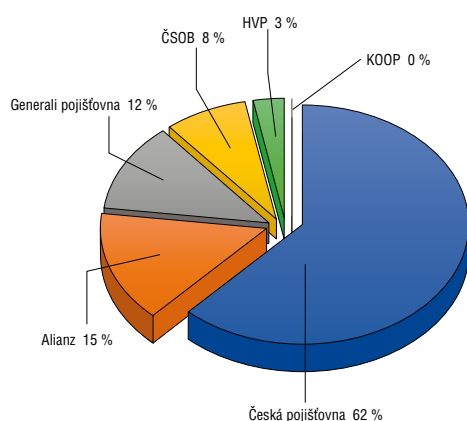
podprogramy Podpora chovatelů na úhradu nákladů spojených s pojištěním hospodářských zvířat a Podpora pěstitelů na úhradu nákladů spojených s pojištěním plodin. Podprogram na pojištění plodin rozlišuje další dvě podkategorie lišící se sazbou podpory: pojištění speciálních plodin a pojištění ostatních plodin (5).

Cukrová řepa je zařazena mezi speciální plodiny. Kromě cukrové řepy jsou speciálními plodinami trvalé kultury (réva vinná, chmel, ovoce), jahody, brambory, zelenina, okrasné rostliny, přádné rostliny (len a konopí), produkce trav a jetelovin pěstovaných na semeno. Výše podpory se může pohybovat pro příslušné roky v rozmezí 35–65 % prokázaných uhrazených nákladů na pojištění (5).

Z tab. I. je patrné, že výše podpory pro pojištění speciálních plodin je stabilní ve výši 50 % od roku 2008 do roku 2017. K navýšení podpory na 55 % prokázaných uhrazených nákladů na pojištění speciálních plodin došlo v roce 2018. Dle údajů zveřejněných Podpůrným a garančním rolnickým a lesnickým fondem (dále jen PGRLF) byla podpora pro pojištění speciálních plodin v období 1. 1. až 30. 10. 2019 dokonce 58 %. Výše podpory pojištění speciálních plodin se během dvou let opakovaně zvyšovala a blíží se svému stropu celkové možné podpory (6).

Ministerstvo zemědělství v rámci programu podpory pojištění eviduje i výši předepsaného pojistného, ze kterého následně vyplácí konkrétní výše podpor. Zaměříme-li se na speciální plodiny, výše pojistného od roku 2008 s mírným zakolísáním v letech 2011 a 2016 stále roste. Porovnáme-li rok 2018 s rokem 2008, zjistíme, že za období deseti let se výše pojistného více než zdvojnásobila, viz tab. II. (5).

Obr. 1. Podíl pojistitelů v rámci ČAP na trhu zemědělského pojištění plodin a lesů v roce 2018 (7)

Komerční zemědělské pojištění plodin

Pojištění plodin v Česku nabízí poměrně nízký počet komerčních pojišťoven. Česká asociace pojišťoven (dále jen ČAP) aktuálně sdružuje 27 pojišťoven podnikajících na území České republiky. Pouze 5 z nich v roce 2018 nabízelo pojištění plodin. Stabilně od roku 2008 dosud nabízí pojištění plodin Česká pojišťovna, a. s., (ČP), Generali Pojišťovna, a. s., (GP) a Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s., (HVP). V roce 2011 začala nabízet pojištění plodin Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group (KOOP). Pojištění plodin nabízela do roku 2016 včetně, ale poté již ne. Od roku 2012 a až dosud nabízí pojištění plodin též Allianz pojišťovna, a. s., (Allianz) a ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB (ČSOB). Přehled členských komerčních pojišťoven ČAP nabízejících pojištění plodin v letech 2008 až 2018 uvádí tab. III. (7).

Podíly jednotlivých pojistitelů působících v rámci ČAP na trhu zemědělského pojištění plodin a lesů v letech 2008 až 2018 dokumentuje tab. IV. Dominantní postavení si ve všech letech udržuje Česká pojišťovna. Druhého nejvyššího podílu na trhu dosahovala Generali pojišťovna, ale pouze do roku 2016. Od roku 2017 je úspěšnější, co do výše předepsaného pojistného, Allianz pojišťovna před Generali pojišťovnou (7).

V roce 2018 byl podíl České pojišťovny na trhu s pojištěním plodin a lesů mezi pojistiteli členy ČAP 62 %. Allianz pojišťovna zaujímala s 15 % druhé místo na trhu a Generali pojišťovna s 12 % třetí místo. To představuje 4× a 5× nižší předepsané pojistné, než má na tomto trhu Česká pojišťovna. Podíly jednotlivých komerčních pojišťoven, měřené výší předepsaného pojistného, v roce 2018 uvádí obr. 1.

Kromě pojistitelů sdružených v ČAP, ale působí na českém trhu se zemědělským pojištěním ještě Agra pojišťovna, organizační složka, Österreichische Hagelversicherung VVaG. Tato pojišťovna zahájila svou činnost na území České republiky v roce 2006. Není členem ČAP. V zemědělském pojištění už ale několik let obhájuje druhou nejsilnější pozici (4).

Nabídka komerčního pojištění plodin

Pojištění plodin aktuálně nabízí 5 komerčních pojišťoven: Allianz pojišťovna, Generali Česká pojišťovna, ČSOB Pojišťovna, Hasičská vzájemná pojišťovna a Agra pojišťovna. Jejich nabídka

pojištění plodin se odlišuje v předmětu pojištění, pojistných rizicích, výši pojistného a některých dalších náležitostech pojistných smluv jako jsou například specifikace vymrznutí a jarního mrazu, výplata pojistného plnění, výluky z pojištění, výše spoluúčasti atd., viz pojistné podmínky jednotlivých pojistitelů (4, 8, 9, 10, 11).

Výše pojistného je individuální. Záleží například na tom, co si zemědělec pojistí (předmět pojištění a připojištění), proti čemu se pojistí (pojistná rizika), kde se pojišťuje (katastrální území, kde se plodiny pěstují), jak velké území se pojišťuje a jakou pojistnou částku zvolí. Pojistná částka je horní hranicí pojistného plnění. Stanovuje (aktualizuje) ji na vlastní odpovědnost klient pojišťovny. Zpravidla se pro výpočet pojistné částky používá vzorec: výměra (ha) × výnos (t·ha⁻¹) × cena (Kč·t⁻¹). Přehled předmětů pojištění a pojistných rizik u jednotlivých komerčních pojistitelů uvádí tab. V. (4, 8, 9, 10, 11).

Nevyzpytatelnost počasí může výrazně zkomplikovat pěstování cukrové řepy. Již při prvotním rozhodování o pěstování cukrové řepy je vhodné přemýšlet o jejím pojištění. Vzhledem k tomu, že se cukrová řepa obvykle vysévá na přelomu března a dubna, je ideální doba uzavření pojištění plodin začátek roku jejího výsevu. Den počátku pojištění může nastat nejdříve následující den po uzavření smlouvy. Nedohodnou-li se smluvní strany jinak, uzavírá se pojistná smlouva na delší trvání jeden pojistný rok. Pro výběr optimální varianty komerčního pojištění se vyplatí poptat nabídku pojištění individuálně u jednotlivých pojišťoven, případně využít některého z pojišťovacích makléřů pohybujících se dlouhodobě na českém trhu.

Souhrn

Jako hlavní rizika pěstování cukrové řepy z hlediska počasí zmiňuje tento článek sucho a nerovnoměrně rozvržené srážek v průběhu roku. Dopady výkyvů počasí na podnikání mohou zemědělci eliminovat jednak čerpáním podpor od státu, kde prozatím ale neexistuje žádné systémové řešení, nebo prostřednictvím komerčního pojištění. Zemědělské podniky nemají povinnost uzavírat zemědělská pojištění. Vzhledem k nebezpečí, která jim při podnikání hrozí, je sjednání dostupného komerčního pojištění známkou zodpovědného přístupu k eliminaci podnikatelských rizik a podnikání obecně. Zemědělské pojištění je poměrně nákladné, a proto je navíc podporováno státem. Pro lepší orientaci je nabídnut přehled komerčních pojišťoven poskytujících pojištění plodin od roku 2008 po současnost včetně jejich podílů na trhu, doplněný stručným přehledem produktů komerčních pojišťoven, které mohou být využity k pojištění cukrové řepy.

Klíčová slova: komerční pojištění plodin, cukrová řepa, rizika, státní podpora pojištění plodin, sucho, srážky.

Literatura

1. *Situační a výhledová zpráva cukr – cukrová řepa*. Praha: MZe, 2018, s. 42, ISBN 978-80-7434-501-2, ISSN 1211-7692, [online] http://www.akcr.cz/data_ak/19/k/CukrSVZ1812.pdf.
2. Bílý, V.: *Ministerstvo zemědělství už vyplátilo veškeré kompenzace za krmnou píci, kterou loni poškodilo sucho*. eAGRI, Praha: MZe, 2019, [online] http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2019_ministerstvo-zemedelstvi-uz-vyplatalo.html, cit. 14. 1. 2020.
3. VAŇATOVÁ, P.: Fond nepojistitelných rizik začne fungovat nejdřív v 2021. *Zemědělec*, 2019, [online] <https://www.zemedelec.cz/fond-nepojistitelných-rizik-zacne-fungovat-nejdřív-v-2021/>, cit. 14. 1. 2020.

Tab. V. Nabídka komerčního pojištění plodin (4, 8, 9, 10, 11)

Pojišťovna	Předmět pojištění	Pojistná rizika	Poznámky
Allianz	Polní i speciální plodiny; jednotlivě i skupinově	Základní pojištění: krupobití, vichřice, požár, úder blesku Doplň. pojištění: povodeň, záplava, sesuv půdy, zřícení skal nebo zemin, zaplavení/naplavení zeminy, vymrznutí, jarní mraz	Lze připojistit zachraňovací náklady
Generali Česká pojišťovna	Plodiny pěstované pro tržní produkci nebo na ploše > 1 ha; jednotlivě i skupinově	A: krupobití, požár B: vichřice, záplava, povodeň, sesuv půdy, vyzimování C: jarní mraz D: mraz (vinná réva) E: vinná réva poškození mrazem	Spoluúčast na pojistném plnění 10 %
ČSOB	Plodiny pěstované pro tržní produkci nebo na ploše > 1 ha; jednotlivě i skupinově	A: krupobití, požár B: vichřice, záplava, povodeň, sesuv půdy C: jarní mraz D: mraz (vinná réva) E: vyzimování	
HVP	Druhově a kvantitativně určeny plodiny specifikované v seznamu příloženého k pojistné smlouvě	Základní pojištění: krupobití, požár Dodat. pojištění: povodeň, záplava, jarní mraz, vyzimování, vichřice	
Agra pojišťovna	Veškerá orná půda, jednotlivé plodiny i skupiny plodin	Krupobití, požár, vichřice, záplava, porůstání, mraz, zaplavení/naplavení zeminy, poškození větrem, poškození škůdci, sucho při vzcházení, sucho	7 produktů možného pojištění včetně univerzálního pojištění cukrové řepy ve dvou variantách

4. *AGRA Pojišťovna*. Praha: Österreichische Hagelversicherung VVaG, 2020, [online] <https://www.agrapojistovna.cz/>, 29. 1. 2020.
5. *Zemědělství 2018*. Praha: MZe, 2019, ISBN 978-80-7437-512-8, [online] http://eagri.cz/public/web/file/627472/Zemedelstvi_2018_brozura_pro_web.pdf, cit. 14. 1. 2020.
6. *PGRLF*. Praha: PGRLF, 2020, [online] <https://www.pgrlf.cz/>, cit. 14. 1. 2020.
7. *Česká asociace pojišťoven*. Praha: ČAP, 2014, [online] <http://cap.cz/>, cit. 29. 1. 2020.
8. *Allianz*. Praha: Etnetera, 2020, [online] <https://www.allianz.cz/>, 29. 1. 2020.
9. *ČSOB*. Praha: ČSOB, 2019, [online] <https://www.csob.cz/portal/>, cit. 29. 1. 2020.
10. *Generali Česká pojišťovna*. Praha: Generali Česká pojišťovna, 2019, [online] https://www.generaliceska.cz/?gclid=EA1aIQobChMIya6vscOo5wIVx4bVCh037AxWEAAYASAAEgLvRfD_BwE, cit. 29. 1. 2020.
11. *Hasičská vzájemná pojišťovna*. Praha: HVP, 2016, [online] <https://www.hvp.cz/>, cit. 29. 1. 2020.
12. *eAGRI*. Praha: MZe, 2020, [online] <http://eagri.cz/public/web/mze/>, cit. 11. 2. 2020.

the commercial insurers' products that can be used for sugar beet insurance.

Key words: commercial crop insurance, sugar beet, risks, state aid to crop insurance, drought, rainfall.

Kontaktní adresa – Contact address:

Bc. Ing. Nikola Straková, Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra fyziky, chemie a odborného vzdělávání, Poříčí 7, 603 00 Brno, Česká republika, e-mail: strakova@ped.muni.cz

Straková N.: Risks of Sugar Beet Growing and their Coverage by Commercial Insurance

This article mentions drought and unevenly distributed rainfall throughout the year as the main risks of sugar beet growing in terms of weather. The impact of weather fluctuations on business can be eliminated by farmers either by drawing on subsidies from the state where there is no systemic solution yet or through commercial insurance. Farms are not obliged to take out agricultural insurance. Given the risks they face in doing business, negotiating affordable commercial insurance is a sign of a responsible approach to eliminating business risks and doing business in general. Agricultural insurance is relatively expensive and is therefore aided by the state. For ease of reference, an overview of commercial insurers providing crop insurance from 2008 to the present, including their market shares, is offered, accompanied by a brief overview of

